

תוכן העניינים

1	הקדמה.....
2	פרק 1 אפליית נשים – תמונת מצב.....
2	מהי אפלייה?
5	תמונת מצב בשוק העבודה
10	פרק 2 – השאלות המוסריות בנוגע לאפליית נשים.....
10	המחקר על השאלות המוסריות בנושא
12	עקרונות המוסר והשוויון בשכר בין המינים.....
17	החקיקה בנושא אפליית נשים
18	פרק 3 – פתרונות מעשיים.....
21	סיכום.....
22	ביבליוגרפיה.....

הקדמה

נשים בישראל, ובכלל בעולם, אינן מקבלות שכר זהה לגברים (מבחינת השכר החציוני). במבט כולל על כוח העבודה, נמצא פעם אחר פעם שהשכר החציוני של הנשים נמוך יותר משל הגברים, למרות כמה וכמה שינויים בחקיקה וצעדים שונים שנועדו להקטין את הפער בין המינים. עם זאת, לא כל הפער הזה מוסבר במה שאפשר לקרוא לו "אפליה". חלק משמעותי של הפער הזה נובע מסיבות כמו מה שמכונה "בידול תעסוקתי" - העובדה שנשים מתרכזות בענפים ובמשלחי-יד נבדלים ומתוגמלים פחות מאלה של גברים. גורם חשוב נוסף הוא המחויבות של נשים לטפל בילדים, מחויבות שבמקרים רבים גורמת להן להשקיע פחות בקריירה שלהן.

אפשר לומר בצדק שגם הגורמים האלה הם סוג מסוים של אפליה – מדוע שדווקא הנשים יתרכזו במקצועות שיש בהם שכר נמוך? מדוע דווקא הנשים הן אלו שצריכות לטפל בילדים? זאת היא ללא ספק נקודה חשובה מאד, אבל היא עונה למעשה לשאלה מעט שונה מזו של אפליית נשים במקום העבודה, שהיא הנושא של עבודה זו. יש הרבה מה להגיד על השאלות של מעמד האשה ביחס לגבר בכלל בחברה, אבל לא כל השאלות האלו שייכות לתחום שעליו יש לתחום המחקר של "מוסר ועסקים" מה להגיד. עבודה זו תעסוק רק בתחום מאד מסוים של אפליית הנשים שמתרחשת בתוך הפירמות.

הפרק הראשון יעסוק בשאלה מהי אפליה, בהקשר של נשים בשוק בעבודה. המטרה תהיה להבין מהו סוג האפליה שאיתו צריך להתמודד במקום העבודה, ומה אינו שייך לתחום של מוסר ועסקים. כמו כן הפרק יתן סקירה של תמונה המצב הנוכחית בתחום הזה, בעולם ובישראל, ויביא נתונים מפורטים על הפערים בשכר, שמראים שלמעשה כלל לא ברור האם באמת יש "אפליה".

הפרק השני יעסוק בצד המוסרי של השאלה הזאת וינסה להבין את המימד המוסרי של הנסיון להאבק בפערי השכר. כמו כן הפרק יסקור את החקיקה בנושא. הפרק השלישי יכיל המלצות שמיועדות לפירמות בעצמן (ולא לרשויות המדינה לדוגמה) לגבי מה הן יכולות לעשות על מנת לשפר את המצב.

פרק 1 אפליית נשים – תמונת מצב

מהי אפלייה?

ב-2018 הזמינה חברת הכנסת עאידה תומא סלימאן, יו"ר הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי בכנסת, סקירה משווה של מודלים שונים להגדרת המונח אפליה בחקיקה, בדגש על אפליה נגד נשים.¹ לכאורה, זהו נושא ברור למדי ומרבית האנשים (גם אני...) יחשבו שברור לגמרי מה זה אפליית נשים. אבל מתברר שהשאלה הרבה יותר מסובכת מזה. הדוח שהיא הזמינה מתחיל ב"האמנה לביעור כל צורות ההפליה נגד נשים" של ארגון האומות המאוחדות:

"הזכות לשוויון מוכרת כזכות יסוד בכל חברה דמוקרטית, הן בעולם והן במדינת ישראל. השוויון נתפס כבסיס לכל זכויות היסוד ולשאר הערכים שביסוד הדמוקרטיה. מדינות רבות מעגנות במפורש את הזכות לשוויון במסגרת החוקה, בין כזכות חיובית (שהמדינה נדרשת לפעול על-מנת לקדמה) ובין כזכות שלילית, דהיינו באמצעות איסור להפלות". אבל למרבה ההפתעה, מתברר ש"במדינות שנסקרו בהרחבה במסמך זה לא מצאנו שנקבעה הגדרה למונח הפליה במסגרת החוקה".²

המסמך הזה נוגע להגדרות הכלליות ביותר של "אפלייה". הוא אומנם מתרכז באפליית נשים, שהיא הנושא של עבודה זו, אבל הוא כללי הרבה יותר מאשר אפליית נשים בעבודה, ונוגע לשאלות שאינן שייכות במישרין לנושא של עבודה זה. בכל זאת, אפשר להבין מכאן נקודה חשובה מאד להמשך – השאלות שנוגעות לאפליית נשים עשויות להיות מורכבות יותר ממה שלפעמים נדמה. אין הגדרות ברורות בחוק לשאלה מהי בדיוק אפלייה שאותה יש למונע.

הבעיה הזאת מתעוררת גם במקרה הפשוט יותר לכאורה של אפליית נשים בעבודה. גם כאן מתברר שהשאלות של מה זה אפלייה הן מסובכות יותר ממה שנדמה. במובן הפשוט ביותר, אפלייה של נשים היא כאשר לדוגמא יש שני מועמדים בעלי כישורים דומים לעבודה, אחד מהם גבר והשני אשה, והמעסיק מעדיף את הגבר מסיבות שהן לא רלבנטיות לעבודה. אם מדובר בעבודת דוגמנות, או עבודה שמצריכה מגע שוטף עם אחד המינים בלבד (לדוגמא, מורה

¹ צדוק, דינה, הגדרת המונח הפליה נגד נשים בחקיקה. כנסת ישראל, 2018.

² שם, עמוד 2.